

Oberfrank Géza

Sorozatunk kissé rendhagyó darabja ez a mostani. Ebben az évadban új főzeneigazgató került a Szegedi Nemzeti Színházhoz. Oberfrank Géza azonban csak „slig” lett szegedi: itt dolgozik, de nem itt, hanem Pesten él. A beszélgetésben terveiről, művészi elképzeléseiről kérdeztem.

● Egy rádióinterjúban azt mondta, keresi a magyarországi operajátszás új útjait. Melyek az új elképzelései?

— Nem gyökeresen újak. Az én ideálom az operajátszásban megteremteni a zenekari hangzás, az éneklés és a színpadi játék olyan egységét, amely a mű lehető legteljesebb interpretációját eredményezi. Úgy érzem, bőven vannak még kiaknázatlan lehetőségek, különösen a színpad terén. Az énekesek általában kielégítően eljátszák azokat a részeket, ahol énekelnek, a „hallgatósáikkal” azonban gyakran nem tudnak mit kezdeni. Pedig a zenedráma minden zenekari változás eseményt jelez. Ezeket a zenei történéseket kell indokolni tenni a színpadon. A kidolgozatlan okát részben, időhiányban, részben zenedráma-olvasásuk jellemben látom.

— Ön hosszabb ideig dolgozott a Berlini Komische Operben, a világhírű rendező, Felsenstein mellett. Ezek az évek mennyiben határozzák meg jelenlegi elképzeléseit?

— Felsenstein iskolát temertett. Problémafeltétele ma is támadhatatlan, és lényegében megegyezik az én fölfogással. Abban a színházban nem voltak úgynevezett „világstárok”, mégis igen magas színvonalú előadások születtek, és működtek óramű pontossággal. Én az ilyen produkciókat többre becslöm egy-egy fesztiválozástól, ahol néhány hétre hívnak össze sztárokat. Ez utóbbinál létrejöhet hangparádé, egyéni

csúcsteljesítmény, de a darab nem.

— Tervei megvalósítására milyen partnereket talált Szegeden?

— Jelenleg nincs operarendezőnk. Horváth Zoltán az Operettszínházhoz szerződött...

— Akkor ki fog operát rendezni?

— Legközelebbi bemutatónkat, Smetana: Az eladott menyasszony című operáját cseh vendégrendező állítja színpadra. Hogy a későbbiekben mi lesz, még nem tudom. Nekem, voltak már kísérleteim, amelyeket szeretnék fölújítani, magyarán én is akarok rendezni. Úgy vélem, Szeged ideális terep az elképzeléseim számára, nem „ugar”, hanem olyan terület, amelyet Vaszy, Pál Tamás és Horváth Zoltán „előművelt”. A társulatban számos tehetséges, komplex előadóművészre alkalmas művész van, és úgy gondolom elkezdődött valami...

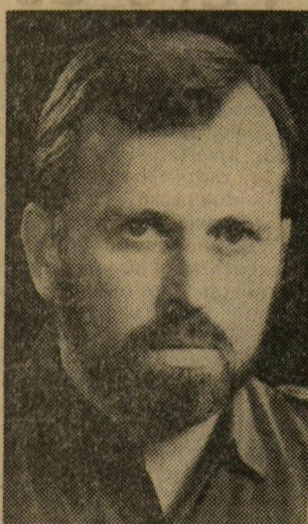
— Igen, ez a változás a nézőtől is érezhető.

— Jövőre megpróbáljuk tovább emelni a mércét. Persze senki ne számítson a színpadon bukfenckre, modernizmusra.

— Milyen bemutatók lesznek?

— Konkrét darabokat még korai lenne megnevezni. Anyagi lehetőségeink 3 új produkciót engedélyeznek. Emellett természetesen műsoron maradnak a régiék is, elsősorban azok, amelyek eladhatóak. A fejlesztést két irányba tartom elképzelhetőnek: a barokk és a XX. századi opera felé.

Távolabbi terveinkhez komoly közönségbázis kell, amelyet lassanként szeretnénk megszerezni. A jelenlegi szcenikai körülmények között nem szabad túlságosan próbára tennünk a nézőtér türelmét, ezért elsősorban a klasszikus repertoárt kívánjuk játszani, és legalább valamelyest kárpótolni a zenével.

(Hernádi Oszkár felvétele)

— Szükségesnek érzi-e a társulatfejlesztést?

— A jelenlegi gárdából mindenkivel szeretnék együttműködni, ha valaki elmegy, nem miattam fog menni! Bővítésre egyelőre, nincs lehetőségünk, de ha igazán ígéretes tehetség jelenkezne, természetesen „jöhet”. A nagyszínház fölépültéig folyamatosan 4-5 fejlesztést tervezünk. Sajnos azonban nincs valami nagy kínálat tehetséges énekesekből! Akik jelentkeznek általában félíg készek, a kész művészek pedig engednek a főváros és a külföld csábításának. Nekünk pedig olyan gárda kell, amely vállalja a műhelymunkát.

— Lesznek-e vendégművészek?

— Igen, de ezen a téren is anyagi korlátaink vannak. Meg kell mondanom azonban, hogy a sok vendégeskedés ellentétes az én koncepciómmal. A vendég „idegen test” a produkcióban, aki jön, énekel, játszik, ahogy ő szokta, de nem illeszkedik bele az előadásba, megbontja az egységet. Persze, ahol nem is volt egység, ott egy jó vendég lendületet adhat a produkciónak.

— Köszönöm a beszélgetést, és sok sikert kívánok tervei megvalósításához!

M. T.

Folyóirataink segítségével ez évi első szemlénk során három olyan művészről lesz szó, akik bár eltérő minőségű életművet hoztak létre, abban feltétlenül hasonlítottak, hogy műveik a befogadókban szélsőséges reakciókat váltottak ki. Rajongók és utálkozók széles táborba sorakozik mögöttük, ékes bizonyítékaul annak, hogy a művészi alkotás „objektív” megítélése nem feltétlenül a tömegek tiszte.

Kezdjük a sort azzal, aki író volt, hosszú ideig magyar állampolgár, bár magyarul egy sort sem írt, aki talán nem is szépirói szempontból lehet érdekes számunkra, s akinek nevét eddig nem nagyon emlegettük nálunk. Nos, a 25 éves

Valóság

múlt évi, XII. számában Sükösd Mihály megtörte a csendet. Arthur Koestlerről (Köszler vagy Keszler Artúr) van szó, aki 78 éves korában, Londonban, feleségével együtt öngyilkos lett. (Koestler egyébként hosszabb ideje az Angol Öngyilkosok Klubjának elnöke volt...) Arról az Arthur Koestlerről, aki magyarnak születik, de otthon csak németül beszél, aki 1919-ben Budapestről Bécsbe költözik, majd onnan Berlinbe és Párizsba, már mint a világhírű Ullstein könyvkiadó és lapkiadó igazgatója, aki a földalatti német kommunista párt tagja lesz a később Franco börtönében hónapokig várja a halált: a siralomházból nemzetközi tiltakozás menti ki; aki időközben, 1932-33-ban megjárja a Szovjetuniót is, s aki — mindezek után — 1938-40-ben megírja a *Darkness at Noon*-t a sztálini személyi kultusz első, leghírhedtebb kritikáját. Világhírűvé is ez a regény teszi, amit egyébként németül fogalmaz, s hivatásos fordító ülteti át angolra.

Mivel Koestler regényeit, esszéit, önéletrását (a Nyugaton megjelent *Sötétség délen* kivételével) nem olvashatjuk magyarul, és könyvkiadóink nem szorgalmazzák megjelenésüket — egy részüket, kommunistaellenességük miatt joggal nem —, rövid megemlékezésünket le is zárhatjuk Sükösd megállapításával: Arthur Koestler jelentékeny és sokirányú tehetségét a gyökértelenség, a hontalanság, a sehová-nem-tartozás határozta meg, s torzulásait is ez okozhatta.

Más művészek ugyanakkor szellemi hazájukat saját országukon kívül találták meg. Igaz, a katalán *Salvador Dalinak*, akiről most szó lesz, nem egy másik természetes nyelvet kellett anyanyelvként kezelnie: a festészet nemzetközi jeleire hagyatkozhatott, bár korántsem hagyományos módon. S az is igaz, hogy 1929 végén, amikor Dalí Párizsba érkezett, a tetőpontján álló szürrealista mozgalom segíthette művészi kibontakozását. Olyannyira, hogy — mint A. Breton, a szürrealisták eszméi vezére mondta — „há-

rom—négy éven át Daliban testesült meg a szürrealista szellem. Ő lobogtatta fel minden tüzét”. A sok vihart kavart, de egyedülálló látásmódú festőről a

Nagyvilág

ez évi első számában olvashatunk, még pedig Brassai, azaz Halász Gyula magyar származású francia fotóművész tollából. (Hogy eredeti mesterségéről is bizonyosságot kapjunk, a folyóirat hátsó belső borítóján remekbe szabott fotót láthatunk Daliról, amint Atlasként egy földgömb-szerű fonott kosarat tart feje fölé...)

Dalí Port-Lligatban a Földközi tenger partján, a Creus-foknál él, hajnalban kel, hogy lássa a napfelkeltét, rövid tengeri fürdő után megreggelizik, aztán bezárkózik műtermébe és egész nap szakadatlanul dolgozik, megeledve egy könnyű ebédrel. Éves programjáról meg így vall: „Évente öt hónapot töltök New Yorkban. Létfenntartású számomra ennek a városnak a dinamizmusa. Felpezsdíti a gondolkodásomat, és sok-sok dollárt hoz a konyhára... Minden évben eltöltök néhány hetet Párizsban is, szellemi hazámban és sikerreim bölcsőjében. Néha Velencében is megfordulok.”

Visszaemlékezésében Brassai beszámol Dalival s annak feleségével Galával való ismeretségének történetéről. Gala, aki Dalí ihletője és nevelője egy személyben, írja Brassai, féken tartja, óvja Dalit, s menedzseli is.

Dalí Joan Miro biztatására érkezett annak idején Párizsba, s állítólag ezekkel a szavakkal állított be Picassóhoz: „Úgy döntöttem, inkább önt látogatom meg, mint hogy a Louvre-ba menjek.” Picasso pedig így felelt: „Tökéletesen igaza van.” Picasso 1934-ben megpénzt is adott kölcsön Dalí első amerikai útjához, aztán egyre nehezebben viselte el, hogy Dalí gátlástalanul öcsarolta, sőt, lépten-nyomon a „század legnagyobb rombolójának” nevezte. De Dalí összeveszett André Bretonnal is. Erről így vall: „Azt hittem, egy teljesen szabad, mindenféle esztétikai, politikai vagy erkölcsi előítélettel mentes csoporthoz tartozom. Márpedig a szürrealisták kezdetől fogva olyan erőszakosak voltak velem, amilyen még a családom, sőt, az apám se volt, pedig ő kitagadott.” A szürrealisták pedig kizárták a csoportból.

Buñuel szintén megharagudott rá. A két közösen forgatott filmről (*Andalúziai kutya; Aranykor*) egyébként Dalinak röviden ez a véleménye: „vitathatatlan, hogy

ennek a két filmnek a zseniális része Salvador Dalí, nem pedig Buñuel érdeme...”

Jónéhány egyéb érdekes sztori és „dalizmus” mellett Brassai élvezetesen megírt visszaemlékezésében szó esik még a festő filmezési terveiről is, elég ha címüket idejegyezzük: *A csipkeverő nő és a rinocérosz csodálatos története; A húsból való talicska*...

118-198. egy auschwitzi rab nyilvántartási száma volt ez, *Tadeusz Borowskié*, akiről *Spiró György* ir. indulatos, itt-ott túlzó, de mindenképpen olvasásra érdemes bemutató tanulmányt a

Kortárs

januári számában. Borowski, akit Spiró a XX. századi lengyel irodalom „talán legnagyobb” alakjának nevez, nem kevés ellenszenvet vívott ki műveivel, melyek jórészt az auschwitzi tábor életét tárják fel — kendőzetlenül. Hazájában mostohán kezelt művész; megbízható szövegkiadása — állítja Spiró — a mai napig nincs. Magyarul *Kövilág* címen jelent meg tőle egy novellás kötet, 1971-ben *Fejér Irén* fordításában. Művészi világára ismerhettünk még A. Wajda *Tájkép csata után* című filmjéből, amely Borowski-motívumok alapján készült.

Borowski mindössze 29 évet élt, de nem koncentrációs táborban pusztult el, azt túlélte. Amikor az amerikaiak kiszabadították, 35 kilót nyomott és nem tudott lábra állni. 1951-ben a felszabadulást követően megjelent két novelláskötete, többszöri kísérlet után öngyilkos lett. Történetéhez tartozik, hogy miután a második kötet megjelent, abbahagyta az írást, pár hónapos tétovázás után belépett a Kommunista Pártba, s óriási energiával vetette bele magát a politikába. Majd egy kilenc hónapos berlini kiküldetés után már nem az író, hanem a politikai aktivista tért vissza a személyi kultusz korszakát élő Varsóba. Borowski önkritikát gyakorolt, lágernovelláit megtagadta s a „fasiszta ideológiával kötött kibékülésnek” nevezte, szóval, mondhatni sztálinista fordulatot vett. A vége: öngyilkosság.

Művei kapcsán gyakran totális katasztrófizmust emlegetnek, s jogosan, mondja Spiró: Borowski sem az életben, sem a történelemben, sem a kozmoszban nem látott semmi reménykeltőt. Különösen érvényes ez még 1942-ben, a földalatti mozgalomban kiadott verseskötetére (*Bárhol a föld*). Novelláskötetei az európai kultúra katasztrófájáról szólnak, amely szerinte történetileg folyamatosan, Borowski írja Spiró, úgy ábrázolta magát, mint aki embertelen lett az embertelenségben. De mert így ábrázolt, ember maradt. Meggyőződése volt, hogy emlékezni és emlékeztetni kell, s megírni az igazat akár az egész eddigi történelemtől.

(belányi)

Felhívás!

A KISZ JATE bizottsága március 19-24 között ismét megrendezi hagyományos kulturális-tréfiás vetélkedő sorozatát a JATE-VESE-t.

Az öregek még tudják: a VESE szó a verseny (vetélkedés három kar között) és a seregszemle összevonásából származik. A programok is ennek megfelelően alakulnak. *Rendezvénytársaságunk három részből áll:* előzetes feladatok; kb. 1 hetes rendezvény-dönping és a tulajdonképpeni nagyvetélkedő.

Néhány szót ezekről: Az előzetes feladatok a VESE-t megelőző komoly munkát jelentik. A játékba bevonjuk a Délép, az NKfV (kölajosok), a KSZV, a Szalámigyar, a Démász, a Volán, a Posta, a TV, a Szeged Nagyrúhá, a MÁV fiatal dolgozóit is. A VESE szervezőbizottsága (amelyben az EB, az OD, a három kar és a Közművelődési Bizottság képviselteti magát) előzetes tárgyalások után sorsolással dönti el, melyik kar, melyik vállalattal működik együtt.

Az egyhetes rendezvénytársaság folyamán színvonalas programokkal szórakoztatjuk önmagunkat és a város lakóit.

A különböző programok több helyszínen folynak: a JATE-klubban, az Aud.

Max.-ban, a kollégiumokban és a város különböző pontjain.

Sportdelután, koncertek, csicseri vásár, komoly szellemi vetélkedő és egyebek jelzik a program változatoságát.

A JATE-VESE csúcspontja a karok közötti négyhelyszínes vetélkedő lesz, március 24-én szombaton.

A JATE-VESE-Tükör címmel jelenik meg a VESE-újság. Tartalma: kritika, humor és amit akartok (írásaitokat a KISZ-bizottságon várjuk február 25-ig).

Technikai tudnivalók:

— Szórolapokon, plakátokon, a Szegedi Egyetemen és a VESE-újságban értesültök a feladatokról és a konkrét programról.

— Minél több oktatót nyertek meg az ügynek (az OD KISZ aapszevezeteket kérjük, segítsék a karok hallgatóit).

— Minél előbb válasszatok csapatkapitányokat, akik vegyék fel a kapcsolatot a KISZ-bizottsággal.

— Várjuk ötleteiteket is ugyanitt.

Nemsokára ismét jelentkezünk!

A szervező bizottság

Eredményhirdetés helyett

Szerkesztőségünk 1983. novemberében pályázatot hirdetett az újságírás iránt érdeklődő hallgatók számára. A legjobb pályamunkákat — a közlés mellett — jutalmazta volna a szerkesztőség. Nos, a pályamunkákat elolvastva kénytelenek vagyunk megállapítani, erre nem kerülhet sor. Egyrészt, mert kevés „mű” érkezett, másrészt, mert a hat pályázat által beküldött kilenc pályamű színvonala jóval a várt alatt maradt.

A beérkezett írások között film-zenekritikák, könyvismertetések, irodalmi próbálkozások egyaránt találhatók, részletes elemzésüktől azonban eltekintünk. Közlésre alkalmasnak csupán két pályázó munkáját találtuk. *Kerekes Tamás az ELTE filozófia szakos hallgatója* két jó könyvrecenziót küldött pályázatunkra, melyek következő lapszámunkban megjelennek. *Márok Tamás, a JATE BTK hallgatója* színvonalas lemezkritikával pályázott s bár írása inkább szaklapba való, mi is vállaljuk közlését. E két pályázót mindenképpen írásra biztatjuk.

A pályázatunkon még induló s itt meg nem nevezett hallgatóknak javasoljuk, jöjjenek be szerkesztőségünkbe s talán tudunk szakmai tanácsot adni további próbálkozásaikhoz.

Fotópályázat

A KISZ JATE-Bizottsága 1984 márciusában rendezi a hagyományos „JATE-VESE-T” s ez alkalomból fotópályázatot hirdet a JATE hallgatói, dolgozói és a JATE-VESE szervezésében, patronálásában részt vállaló intézmények dolgozói számára.

A pályázat témája kötetlen. Pályázni lehet kasírozatlan fekete-fehér képekkel és sorozatokkal. A képek hosszabbik oldala minimálisan harminc centiméter legyen. A fotók hátulsó oldalán fel kell tüntetni a kép címét, a szerző nevét és lakcímét, sorozatokról a képek sorsszámát.

Egy szerző 10 képpel és 1 sorozattal pályázhat. A fényképeket 1984. február 29-ig kell eljuttatni a KISZ JATE-Bizottsága címére (6720. Szeged, Dugonics tér 12.).

A pályázat díjazása:

I. díj: 1000 Ft.

II díj: 600 Ft.

III. díj: 400 Ft.

A pályaművekből rendezett kiállítás a JATE-klubban lesz megtekinthető 1984 március 19-től.

KISZ JATE-bizottság

Kitüntetés

Lapzártakor kaptuk a hírt, hogy 70. születésnapja alkalmából a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa dr. Petri Gábor állami díjas akadémikusnak, az Elnöki Tanács tagjának, a Szegedi Orvostudományi Egyetem rektorának, tanácskezelő egyetemi tanárának több évtizedes kiemelkedő tudományos, gyógyító és oktató munkássága közéleti tevékenysége elismeréseként a Magyar Népköztársaság babérkoszorúval ékesített Zászlórendje kitüntetését adományozta.

Dr. Petri Gábor a kitüntetését Loconcz Páltól, az Elnöki Tanács elnökétől vehette át a Parlamentben.